

Organizacija Združenih narodov
za izobraževanje, znanost in kulturo

Živeti in se učiti za uspešno prihodnost:
moč učenja odraslih

Šesta mednarodna konferenca o izobraževanju odraslih,
Belém, Brazilija, 1.–4. december 2009

CONFINTEA VI
Belém, 4. december 2009
Izvirnik: angleščina

Izkoriščanje moči in potenciala učenja ter izobraževanja odraslih za uspešno prihodnost

Belémški akcijski načrt

Uvodne določbe

1. Mi, 156 držav članic Unesca, predstavniki organizacij civilne družbe, socialni partnerji, agencije ZN, medvladne agencije in zasebni sektor, smo se decembra 2009 zbrali v Belému do Pará v Braziliji kot udeleženci 6. mednarodne konference o izobraževanju odraslih (CONFINTEA VI), da bi ovrednotili napredek na področju učenja in izobraževanja odraslih od konference CONFINTEA V. Izobraževanje odraslih velja za temeljni element pravice do izobraževanja in začrtati moramo novo nujno pot za ukrepanje, s katero bomo vsem mladim in odraslim ljudem zagotovili uveljavljanje te pravice.
2. Ponovno poudarjamo temeljno vlogo učenja in izobraževanja odraslih, kakor je bila opredeljena na petih mednarodnih konferencah o izobraževanju odraslih (CONFINTEA I–V) od leta 1949, in se soglasno zavezujemo, da bomo z vso potrebno nujnostjo in pospešeno nadaljevali dnevni red učenja ter izobraževanja odraslih.
3. Potrjujemo opredelitev izobraževanja odraslih, kakor je bila prvič določena v *Predlogu o razvoju izobraževanja odraslih iz Nairobija* leta 1976 in nadalje razvita v *Hamburški deklaraciji* iz leta 1997, namreč, da izobraževanje odraslih »označuje cel spekter nenehnih učnih procesov, formalnih ali drugačnih, kjer ljudje, ki jih družba, kateri pripadajo, šteje za odrasle, razvijajo svoje zmožnosti, si bogatijo znanje in izpopolnjujejo svoje tehniške ali strokovne sposobnosti ali pa jih usmerjajo v nova področja, da bi tako zadostili svojim potrebam ali potrebam družb, v katerih živijo«.
4. Poudarjamo, da je pismenost najpomembnejši temelj, na katerem lahko gradimo celovito, vključujoče in celostno vseživljenjsko učenje na vseh življenjskih področjih za vse mlade in odrasle. Glede na obseg globalnega izziva, ki ga predstavlja pismenost, se nam zdi nujno podvojiti svoja prizadevanja za zagotavljanje, da bodo obstoječi cilji in prednostne naloge glede pismenosti, kakor so zagotovljeni v Izobraževanju za vse (EFA), Desetletju pismenosti ZN (UNLD) in Pobudi za pismenost za moč (LIFE), doseženi z vsemi sredstvi, kar jih je na razpolago.
5. Izobraževanje mladih in odraslih omogoča posameznikom, predvsem ženskam, da lahko premagujejo številne družbene, gospodarske in politične krize ter podnebne spremembe. Zato se zavedamo ključne vloge učenja in izobraževanja odraslih pri doseganju Razvojnih ciljev tisočletja (MDG), Izobraževanja za vse (EFA) in dnevnega reda ZN za trajnosten človeški, družbeni, gospodarski, kulturni in okoljski razvoj, vključno z enakostjo spolov (CEDAW in Pekinška akcijska platforma).
6. Torej sprejemamo **Belémški akcijski načrt**, ki naj nas usmerja pri izkoriščanju moči in potenciala učenja ter izobraževanja odraslih za uspešnejšo prihodnost za vse.

Na poti proti vseživljenjskemu učenju

7. Vloga vseživljenjskega učenja je ključnega pomena pri obravnavi globalnih izobraževalnih vprašanj in izzivov. Vseživljenjsko učenje »od rojstva do smrti« je filozofija, konceptualni okvir in organizirano načelo vseh oblik izobraževanja, ki temelji na vključujočih, emancipacijskih, humanističnih in demokratičnih vrednotah, je vseobsegajoče ter bistvena sestavina vizije družbe, ki bi temeljila na znanju. Ponovno potrjujemo štiri stebre učenja, kakor jih predlaga Mednarodna komisija za izobraževanje za 21. stoletje, se pravi učiti se vedeti, učiti se delati, učiti se biti in učiti se živeti skupaj.
8. Zavedamo se, da učenje in izobraževanje odraslih predstavljata pomembno sestavino vseživljenjskega učnega procesa, ki obsega učni kontinuum od formalnega prek priložnostnega do neformalnega učenja.

Učenje in izobraževanje odraslih zadovoljujeta učne potrebe mladih, odraslih in starejših ljudi. Učenje in izobraževanje odraslih obsegata širok spekter vsebin – splošna vprašanja, poklicne zadeve, pismenost v družini in družinsko izobraževanje, državljanstvo in mnoga druga področja –, pri čemer so prednostne naloge odvisne od posebnih potreb posameznih držav.

9. Prepričani smo o ključni vlogi vseživljenjskega učenja pri obravnavi globalnih in izobraževalnih vprašanj ter izzivov in ta vloga nas hkrati navdihuje. Poleg tega smo prepričani, da učenje in izobraževanje odraslih ljudi opremljata s potrebnim znanjem, sposobnostmi, veščinami, kompetencami in vrednotami za uveljavljanje in širjenje svojih pravic ter obvladovanje svojih usod. Učenje in izobraževanje odraslih sta prav tako nujni za doseganje enakosti in vključevanja, zmanjševanje revščine in izgradnjo enakopravnih, strpnih, trajnih družb in družb znanja.

PRIPOROČILA

10. Medtem ko priznavamo svoje dosežke in napredek od konference CONFINTEA V, se hkrati zavedamo izzivov, s katerimi se še vedno soočamo. Ker se zavedamo, da je uresničevanje pravice do izobraževanja za odrasle in mlade odvisno od premisleka o smernicah, upravljanju, financiranju, sodelovanju, vključevanju, enakosti in kakovosti, kakor so zapisane v priloženi **Izjavi o dokazih**, smo trdno odločeni, da si bomo prizadevali za naslednja priporočila. Zaradi posebnih izzivov, ki jih predstavlja pismenost, smo priporočila za opismenjevanje odraslih postavili v ospredje.

Opismenjevanje odraslih

11. Pismenost je nepogrešljiv temelj, ki mladim in odraslim omogoča izkoriščanje učnih priložnosti v vseh fazah učnega kontinuuma. Pravica do pismenosti je sestavni del pravice do izobraževanja. Je prvi pogoj za razvoj osebne, družbene, gospodarske in politične samozavesti. Pismenost je bistveno sredstvo oblikovanja človeških zmožnosti za spopadanje s spreminjajočimi se izzivi ter kompleksnostmi življenja, kulture, gospodarstva in družbe.

Glede na trdovratnost in obseg izziva, ki ga predstavlja pismenost, ter spremljajoče zapravljanje človeških virov in potencialov, je nujno, da podvojimo svoja prizadevanja za zmanjševanje nepismenosti za 50 odstotkov od leta 2000 do leta 2015 (Cilj EFA št. 4 in druge mednarodne zaveze), pri čemer končni cilj ostaja preprečevanje in razbijanje cikla nizke pismenosti ter oblikovanje v celoti pismenega sveta.

V ta namen se zavezujemo, da bomo:

- a) zagotovili, da bodo vse ankete in zbirke podatkov pismenost obravnavale kot kontinuum,
- b) razvijali smernice z jasnimi cilji in časovnimi roki za soočenje s tem izzivom na podlagi kritičnega vrednotenja doseženega napredka, ovir, s katerimi se bomo srečevali, in opaženih pomanjkljivosti,
- c) mobilizirali in povečali obseg notranjih in zunanjih sredstev ter strokovnega znanja, da bi programe opismenjevanja izvajali v večjem obsegu, z večjim dometom, pokrivanjem in kakovostjo ter tako podprli vključujoče in srednjeročne procese za zagotavljanje, da bodo posamezniki dosegali trajno pismenost,

d) razvijali takšno zagotavljanje opismenjevanja, ki je ustrezno prilagojeno potrebam učencev ter vodi v funkcionalno in trajno znanje, veščine in sposobnosti sodelujočih, kar jim bo omogočilo nadaljevati proces vseživljenjskega učenja, njihovi dosežki pa bodo priznani prek ustreznih metod in orodij ocenjevanja,

e) akcije opismenjevanja osredotočali na ženske in močno zapostavljeno prebivalstvo, vključno z domorodnimi ljudstvi in zaporniki, poseben poudarek pa bo na podeželskem prebivalstvu,

f) določili mednarodne kazalnike in cilje pismenosti,

g) sistematično vrednotili napredek in o njem poročali, med drugim tudi o naložbah in ustreznosti sredstev za opismenjevanje v vsaki državi ter na globalni ravni, vključno s posebnim poglavjem v Globalnem poročilu o spremljanju EFA,

h) načrtovali in izvajali trajno izobraževanje, usposabljanje in razvijanje veščin, ki presegajo osnovne veščine pismenosti, vse skupaj pa podprli z obogatenim pisanim okoljem.

Politika

12. Politike in pravni ukrepi za izobraževanje odraslih morajo biti celoviti, vključujoči in celostni znotraj perspektive vseživljenjskega učenja na vseh življenjskih področjih, temeljiti morajo na sektorskih in medsektorskih pristopih ter pokrivati in povezovati vse sestavine učenja in izobraževanja.

V ta namen se zavezujemo, da bomo:

a) razvijali in izvajali v celoti stroškovno opredeljene politike, ciljno naravnane načrte in zakonodajo za obravnavo opismenjevanja odraslih, izobraževanja mladih in odraslih ter vseživljenjsko učenje,

b) pripravljali specifične in konkretne akcijske načrte za učenje in izobraževanje odraslih, ki so vključeni v MDG, EFA in UNLD, ter druge nacionalne in regionalne razvojne načrte kot tudi dejavnosti LIFE, kjer te obstajajo,

c) zagotovili, da bosta učenje in izobraževanje odraslih vključeni v pobudo »Eni Združeni narodi«,

d) vzpostavili ustrezne usklajevalne mehanizme, kot so nadzorni odbori, v katerih bodo sodelovali vsi zainteresirani udeleženci, ki so dejavni na področju učenja in izobraževanja odraslih,

e) z vzpostavljanjem ekvivalenčnih okvirjev razvijali ali izboljševali strukture in mehanizme za priznavanje, potrjevanje in akreditacijo vseh oblik učenja.

Upravljanje

13. Dobro upravljanje pospešuje izvajanje politik učenja in izobraževanja odraslih na načine, ki so učinkoviti, pregledni, razvidni in nepristranski. Zastopanost in udeležba vseh zainteresiranih udeležencev sta nujni, če želimo zajamčiti odzivnost na potrebe vseh učencev, zlasti najbolj zapostavljenih.

V ta namen se zavezujemo, da bomo:

- a) ustvarili in vzdrževali mehanizme za udeležbo javnih organov na vseh upravnih ravneh, organizacij civilne družbe, socialnih partnerjev, zasebnega sektorja, skupnosti ter organizacij odraslih učencev in pedagogov v razvijanju, izvajanju in vrednotenju politik ter programov učenja in izobraževanja odraslih,
- b) sprejemali ukrepe za krepitev zmogljivosti, ki bodo podprli tvorno in informirano sodelovanje ustreznih organizacij civilne družbe, skupnosti in organizacij odraslih učencev pri razvijanju politik in programov ter njihovem izvajanju in vrednotenju,
- c) spodbujali in podpirali medsektorsko sodelovanje ter sodelovanje med ministrstvi,
- d) pospeševali nadnacionalno sodelovanje prek projektov in mrež za izmenjavo praktičnih znanj in inovativnih praks.

Financiranje

14. Učenje in izobraževanje odraslih predstavljata dragoceno naložbo, ki prinaša družbene koristi, ker ustvarja bolj demokratične, mirnejše, bolj vključujoče, storilnejše, bolj zdrave in trajnejše družbe. Za zagotavljanje kakovostne ponudbe učenja in izobraževanja odraslih so potrebne precejšnje finančne naložbe.

V ta namen se zavezujemo, da bomo:

- a) pospešeno delali, da bi dosegli priporočilo CONFINTEA V, torej naložbo v izobraževanje v vrednosti vsaj 6 % BDP, ter si prizadevali za povečanje naložb v učenje in izobraževanje odraslih,
- b) širili obstoječe izobraževalne vire in proračune po vseh vladnih ministrstvih, da bi dosegli cilje celostne strategije učenja in izobraževanja odraslih,
- c) premislili o novih in odpiranju obstoječih nadnacionalnih programov financiranja, namenjenih opismenjevanju in izobraževanju odraslih, v skladu z ukrepi, sprejetimi v okviru Programa vseživljenjskega učenja ZN,
- d) ustvarjali pobude za spodbujanje novih virov financiranja, npr. iz zasebnega sektorja, od nevladnih organizacij, skupnosti in posameznikov, ne da bi pri tem posegali v načela enakosti in vključevanja,
- e) dali prednost naložbam v vseživljenjsko učenje za ženske, podeželsko prebivalstvo in ljudi z invalidnostjo.

V podporo tem strategijam pozivamo mednarodne razvojne partnerje, naj:

- f) izpolnijo svojo zavezo, da bodo zapolnili finančne vrzeli, ki preprečujejo uresničitev vseh ciljev EFA, zlasti ciljev 3 in 4 (učenje mladih in odraslih, opismenjevanje odraslih),
- g) povečajo financiranje in tehnično podporo za opismenjevanje, učenje in izobraževanje odraslih ter raziščejo možnosti za uporabo alternativnih mehanizmov financiranja, kot sta zamenjava in odpis dolgov,
- h) od izobraževalnega sektorja zahtevajo, naj načrti, predloženi Pobudi o hitrem sledenju

(FTI), vključujejo verodostojne ukrepe za opismenjevanje odraslih in naložbe vanje.

Udeležba, vključevanje in enakost

15. Vključujoče izobraževanje je temeljnega pomena za zagotavljanje človeškega, družbenega in gospodarskega razvoja. Če vse posameznike opremimo, da bodo lahko razvili svoj potencial, jih to v veliki meri spodbudi, da bi složno živeli skupaj in imeli svoje dostojanstvo. Nikakršnega izključevanja ne bi smelo biti na podlagi starosti, spola, etnične pripadnosti, migrantskega statusa, jezika, vere, invalidnosti, podeželskega izvora, spolne identitete ali usmerjenosti, revščine, razseljenosti ali zaporne kazni. Posebnega pomena je boj proti kumulativnemu učinku večkratne zapostavljenosti. Treba bi bilo sprejeti ukrepe za krepitev motiviranosti in dostopa za vse.

V ta namen se zavezujemo, da bomo:

a) spodbujali in lajšali enakopravnejši dostop do učenja in izobraževanja odraslih ter sodelovanje v njem s krepitvijo kulture učenja in odpravljanjem ovir za udeležbo,

b) spodbujali in podpirali enakopravnejši dostop do učenja in izobraževanja odraslih ter sodelovanje v njem prek dobro zasnovanih in ciljnih smernic ter informacij, kot tudi dejavnosti in programov, kot so tedni odraslega učenja in učni festivali,

c) predvidevali, katere prepoznavne skupine vstopajo v smer večkratne zapostavljenosti, predvsem v zgodnji odrasli dobi, in se odzvali,

d) ustvarjali večnamenske skupnostne učne objekte in centre ter izboljšali dostop do celotnega spektra programov učenja in izobraževanja za ženske ter sodelovanje v njih, pri tem pa upoštevali posebne zahteve, ki so odvisne od spola,

e) podpirali razvoj pisanja in pismenosti v različnih domorodnih jezikih prek razvoja ustreznih programov, metov in gradiv, ki priznavajo in cenijo domorodne kulture, znanje in metodologije, ob tem pa razvijali poučevanje drugega jezika za širšo komunikacijo,

f) finančno podpirali sistematično osredotočenost na zapostavljene skupine (na primer, domorodna ljudstva, migrante, ljudi s posebnimi potrebami in tiste, ki živijo na podeželskih območjih) v vseh izobraževalnih politikah in pristopih, kar lahko vključuje tudi brezplačne programe ali takšne, ki jih subvencionirajo naše vlade, ter pobude za učenje, kot so štipendije, oprostitev šolnine in plačan študijski dopust,

g) zagotovili izobraževanje odraslih v zaporih na vseh ustreznih ravneh,

h) sprejeli holističen, celosten pristop, vključno z mehanizmom za prepoznavanje zainteresiranih udeležencev in odgovornosti države v partnerstvu z organizacijami civilne družbe, zainteresiranimi udeleženci na trgu dela, učenci in pedagogi,

i) razvijali učinkovite izobraževalne odzive za migrante in begunce kot ključno sestavino razvojnega dela.

Kakovost

16. Kakovost v učenju in izobraževanju je holističen, večrazsežnostni koncept in praksa, ki zahteva nenehno pozornost in trajen razvoj. Pospeševanje kulture kakovosti v učenju odraslih zahteva ustrezne vsebine in načine podajanja, oceno potreb učečih se, pridobivanje številnih kompetenc in znanj, profesionalizacijo pedagogov, obogatitev

učnega okolja ter krepitev samozavesti posameznikov in skupnosti.

V ta namen se zavezujemo, da bomo:

- a) razvijali kakovostna merila za učne načrte, učna gradiva in metodologije poučevanja v programih izobraževanja odraslih ob upoštevanju izidov in merjenja učinka,
- b) priznavali raznovrstnost in številnost izvajalcev,
- c) izboljšali usposabljanje, krepitev zmogljivosti, pogoje zaposlovanja in profesionalizacijo pedagogov na področju izobraževanja odraslih, npr. prek vzpostavljanja partnerstev z višje- in visokošolskimi ustanovami, združenji učiteljev in organizacijami civilne družbe,
- d) razdelali kriterije za ocenjevanje učnih izidov odraslih na različnih ravneh,
- e) vzpostavili natančne kazalnike kakovosti,
- f) namenili večjo podporo sistematičnim interdisciplinarnim raziskavam na področju učenja in izobraževanja odraslih, ki bodo podprte s sistemi upravljanja znanja za namene zbiranja, analize ter razširjanja podatkov in dobrih praks.

Spremljanje izvajanja Belémskega akcijskega načrta

17. Na podlagi moči, ki jo črpamo iz svoje kolektivne volje, da bomo v svojih državah in mednarodnem okolju ponovno oživili učenje in izobraževanje odraslih, se zavezujemo, da bomo sprejeli naslednje ukrepe glede odgovornosti in spremljanja. Zavedamo se, kako pomembni so veljavni in zanesljivi kvantitativni ter kvalitativni podatki pri oblikovanju politik v učenju in izobraževanju odraslih. Sodelovanje z našimi partnerji pri oblikovanju in izvajanju mehanizmov rednega evidentiranja in sledenja na nacionalni in mednarodni ravni je ključnega pomena pri uresničevanju Belémskega akcijskega načrta.

V ta namen se zavezujemo, da bomo:

- a) vlagali v proces za razvoj sklopa primerljivih podatkovnih kazalnikov pismenosti kot kontinuuma in za izobraževanje odraslih,
- b) redno zbirali in analizirali podatke ter informacije o udeležbi in napredovanju v programih izobraževanja odraslih, ločeno po spolu in drugih dejavnikih, da bi lahko ovrednotili spremembe skozi časovna obdobja in si izmenjevali dobre prakse,
- c) vzpostavili mehanizem rednega spremljanja za oceno izvajanja obveznosti, ki jih imamo do CONFINTEA VI,
- d) predlagali pripravo triletnega poročila o napredku za predložitev Unescu,
- e) vzpostavili regionalne mehanizme spremljanja z jasnimi primerjalnimi vrednostmi in kazalniki,
- f) izdelali nacionalno poročilo o napredku za srednjeročno revizijo CONFINTEA VI, ki sovпада s časovnim rokom EFA in MDG, in sicer 2015,
- g) podpirali sodelovanje jug-jug za nadgradnjo MDG in EFA na področju opismenjevanja

odraslih, izobraževanja odraslih in vseživljenjskega učenja,

h) spremljali sodelovanje na področju izobraževanja odraslih po različnih vejah in sektorjih, kot so kmetijstvo, zdravstvo in zaposlovanje.

Za podporo nadgradnji in spremljanje na mednarodni ravni pozivamo Unesco in njegove strukture, naj:

i) državam članicam zagotovijo podporo z oblikovanjem in razvojem sistemov upravljanja znanja z odprtim dostopom, kar bo omogočilo nastanek zbirk podatkov in študij primerov dobrih praks, v katere bodo prispevale tudi države članice,

j) razvijejo smernice o vseh učnih izidih, vključno s tistimi, pridobljenimi s priložnostnim in neformalnim učenjem, da bodo lahko priznani in potrjeni,

k) prek Unescovega Inštituta za vseživljenjsko učenje v partnerstvu z Unescovim Inštitutom za statistiko uskladijo proces spremljanja na globalni ravni, kar bo omogočilo vrednotenje in redno poročanje o napredku na področju učenja in izobraževanja odraslih,

l) na tej podlagi v rednih presledkih pripravijo *Globalno poročilo o učenju in izobraževanju odraslih* (GRALE),

m) do leta 2012 revidirajo in posodobijo *Predlog o razvoju izobraževanja odraslih iz Nairobi* (1976).

PRILOGA

Izjava o dokazih

Obravnavanje globalnih in izobraževalnih vprašanj ter izzivov

1. Učenje in izobraževanje odraslih igrata ključno vlogo v odzivanju na sodobne kulturne, gospodarske, politične in družbene izzive. Naš globalni svet je tlakoval pot mnogim priložnostim, med katerimi je tudi možnost učenja od bogatih in raznolikih kultur, ki presegajo zemljepisne meje. Toda hkrati so za našo dobo značilne tudi čedalje večje neenakosti. Veliko svetovnega prebivalstva živi v revščini, pri čemer mora 43,5 % ljudi preživeti z manj kot dvema ameriškim dolarjema dnevno. Večina revnih ljudi po svetu živi na podeželskih območjih. Demografska neravnovesja z rastočim mladim prebivalstvom na jugu in starajočim se na severu se še poglobljajo zaradi velikih selitvenih tokov iz revnih v bogata območja – znotraj držav in med njimi – in dotoka precejšnjega števila razseljenih ljudi. Soočamo se z neenakomernim dostopom do hrane, vode in energije, ekološka degradacija pa dolgoročno ogroža tudi sam naš obstoj. Poleg materialne prikrajšanosti vse prepogosto opažamo tudi revščino na področju zmožnosti, kar preprečuje učinkovito delovanje v družbi. Nesprejemljivo visoko število današnjih otrok se bo verjetno v mladosti soočilo z brezposelnostjo, čedalje večje število družbeno, gospodarsko in politično »odrezanih« mladih ljudi pa ima občutek, da v družbi nimajo nobenega vpliva.

2. Soočamo se s strukturnimi premiki na proizvodnem trgu in trgu dela, naraščajočimi negotovostmi in stiskami v vsakodnevem življenju, težavami pri doseganju vzajemnega razumevanja, zdaj pa tudi s poglobljajočo se svetovno gospodarsko in finančno krizo. Hkrati nas globalizacija in gospodarstvo znanja silita, da posodabljammo in prilagajamo svoje veščine ter zmožnosti novim delovnim okoljem, oblikam družbene organizacije in komunikacijskim potem. Ta vprašanja ter naše nujne kolektivne in individualne učne zahteve postavljajo pod vprašaj naše doktrine in podmene na tem področju, kot tudi nekatere vidike temeljev naših ustaljenih izobraževalnih sistemov in filozofij.

3. V mnogih državah nepismenost odraslih ostaja velik izziv: 774 milijonov odraslih (od katerih je dve tretjini žensk) ni niti osnovno pisemenih, poleg tega pa je zagotavljanje učinkovitih programov opismenjevanja in življenjskih veščin nezadostno. V Evropi ima skoraj tretjina delovne sile le izobrazbo, ki ustreza devetim letom obiskovanja šole, pri čemer dve tretjini novih delovnih mest zahtevata najmanj srednješolske kvalifikacije. V mnogih državah na jugu večina prebivalstva ne doseže niti osnovnošolske izobrazbe. Leta 2006 je okrog 75 milijonov otrok (večinoma deklic) predčasno opustilo šolanje ali šole sploh nikoli ni obiskovalo. Skoraj polovica teh otrok je bila iz podsaharske Afrike in več kot 80 % jih je bilo s podeželja. Pomanjkljiva družbena ustreznost izobraževalnih učnih načrtov, neustrezno število in v nekaterih primerih nezadostna usposobljenost pedagogov, pomanjkanje inovativnih gradiv in metod ter vse vrste ovir spodkopavajo zmožnost obstoječih izobraževalnih sistemov, da bi zagotovili kakovostno učenje, s katerim bi se lahko lotili neskladij v naših družbah.

4. Ti izzivi so predmet obravnave usklajenih mednarodnih prizadevanj. Dosežen je bil napredek pri doseganju šestih ciljev Izobraževanja za vse (EFA) iz leta 2000, in sicer prek vladno vodenega sodelovanja z agencijami Združenih narodov, organizacijami civilne družbe, zasebnimi izvajalci in donatorji. Pobuda o hitrem sledenju EFA je zagotovila povečanje sredstev za univerzalno osnovnošolsko izobrazbo. Desetletje pismenosti Združenih narodov (UNLD) (2003–2012) zagotavlja podporo pri doseganju cilja pismenosti EFA prek zavzemanja zanj in ozaveščanja po vsem svetu. Pobuda za pismenost in moč (LIFE) znotraj UNLD zagotavlja globalni okvir za podporo državam z največjimi potrebami po opismenjevanju. Dva od Razvojnih ciljev tisočletja (2000) sta jasno naslovljena na

izobraževanje: doseganje univerzalne osnovnošolske izobrazbe in enakost med spoloma. Toda nobeno od teh prizadevanj ne vključuje vloge učenja in izobraževanja odraslih, ki bi presejala osnovno pismenost in življenjske veščine. Spodbudno je, da Desetletje izobraževanja za trajnostni razvoj (2005–2014) določa širok mandat, v katerem lahko učenje in izobraževanje odraslih odigrata zelo vidno vlogo.

5. Učenje in izobraževanje odraslih sta ključnega pomena in nujen odziv na izzive, s katerimi se soočamo. Sta temeljna sestavina holističnega in celovitega sistema vseživljenjskega učenja in izobraževanja, ki povezuje formalno, priložnostno in neformalno učenje, ter eksplicitno ali implicitno obravnava tako mlade kot odrasle učence. Navsezadnje učenje in izobraževanje odraslih pomenita tudi to, da zagotovimo učne kontekste in procese, ki bodo privlačni in se bodo odzivali na potrebe odraslih kot dejavnih državljanov. Njun cilj je razvijati samozadostne, avtonomne posameznike, graditi in ponovno graditi njihova življenja v zapletenih in hitro spreminjajočih se kulturah, družbah in gospodarstvih – v službi, družini ter skupnosti in družbenem življenju. Potreba po opravljanju različnih vrst dela v posameznikovem življenju, prilagajanje različnim kontekstom ob razseljenosti ali selitvah, pomen podjetniških pobud in zmožnost uvajanja trajnih izboljšav v kakovost življenja – te in druge družbene ter gospodarske okoliščine zahtevajo neprekinjeno učenje skozi celotno odraslo dobo. Učenje in izobraževanje odraslih ne ponujata le specifičnih zmožnosti, temveč sta hkrati ključni dejavnik pri krepitvi samozavesti, samospoštovanja, jasnega občutka identitete in vzajemne podpore.

6. Ocenjujemo, da se vsako posamezno leto, v katerem se dvigne povprečna raven izobraženosti med odraslim prebivalstvom, za 3,7 odstotka poveča dolgoročna gospodarska rast, za 6 odstotkov pa se zviša tudi dohodek na prebivalca. Kljub temu sta učenje in izobraževanje odraslih veliko več kot zgolj postavka na seznamu družbene porabe ali finančnih odhodkov. Sta namreč naložba v upanje za prihodnost.

Napredek na področju učenja in izobraževanja odraslih od konference CONFINTEA V

7. Nacionalna poročila, ki jih je 154 držav članic pripravljeno predložilo konferenci CONFINTEA VI, ter razprave o učinkoviti praksi med regionalnimi pripravljalnimi konferencami kažejo na določen napredek in inovacije na področju učenja in izobraževanja odraslih v okviru vseživljenjskega učenja. Poleg zgleada, ki ga je Evropska unija zagotovila s Strategijo vseživljenjskega učenja, uvedeno leta 2000, in sorodnih nacionalnih politik v državah članicah, je nekaj držav članic na jugu uvedlo celovite politike učenja in izobraževanja odraslih ter ustrezno zakonodajo, nekatere pa so učenje in izobraževanje odraslih vključile celo v svoje ustave. Razvijajo se sistematični pristopi k učenju in izobraževanju odraslih, ki jih usmerjajo politični okvirji, opazamo pa tudi primere prelomnih političnih reform.

8. Nekatere države članice so ponovno aktivirale in pospešile načrte, programe in kampanje opismenjevanja. V obdobju 2000–2006 se je globalna stopnja pismenosti odraslih povečala s 76 % na 84 %. Napredek je bil še posebej opazen v državah v razvoju. Nekatere vlade si dejavno prizadevajo za sodelovanje s civilno družbo pri zagotavljanju možnosti za priložnostno učenje prek pristopov, kot so »faire-faire«, s širokim spektrom vsebin, ciljev in ciljnih skupin. Zagotavljanje priložnostnega izobraževanja se je razvejalo in zdaj pokriva teme, kot so človekove pravice, državljanstvo, demokracija, moč za ženske, preprečevanje HIV, zdravje, varovanje okolja in trajnostni razvoj. Podporni dogodki, kot so tedni učenja odraslih in učni festivali, kot tudi celovita gibanja, kot so »učeča se mesta« in »učeče se regije«, občutno prispevajo k učenju in izobraževanju odraslih.

9. Nekateri znaki in povečano zavedanje v državah članicah prepričljivo dokazujejo koristi, ki jih prinaša upoštevanje vidika spola v zagotavljanju učenja in izobraževanja

odraslih, predvsem v zvezi z ženskami. Uvajajo se informacijske in komunikacijske tehnologije ter odprto učenje in učenje na daljavo, te metode pa se počasi začenejo odzivati na posebne potrebe učencev, ki so bili še do pred kratkim izključeni. Nacionalne politike v večjezičnih in večkulturnih kontekstih posvečajo čedalje več pozornosti učenju maternega jezika, čeprav je bilo do zdaj sprejetih le nekaj celovitih politik.

10. Uvajajo se sistemi informiranja, dokumentiranja, spremljanja ter vrednotenja programov učenja in izobraževanja odraslih. Počasi se vzpostavljajo tudi učinkoviti instrumenti in sistemi priznavanja, potrjevanja in akreditacije učenja, kar vključuje tudi organe in postopke za zagotavljanje kakovosti. Ustvarjanje sinergij med formalnim, priložnostnim in neformalnim učenjem ter izobraževanjem je pokazalo boljše rezultate tako pri posameznih učencih kot v izobraževalnih sistemih, ker se obstoječa sredstva in zmožnosti učinkoviteje uporabljajo.

11. Učenje odraslih se razcveta, kadar države uvajajo odločne pobude v partnerstvu s ključnimi institucijami civilne družbe, podjetniškim sektorjem in delavskimi združenji. Čedalje pogostejša so tudi javno-zasebna partnerstva, sodelovanje jug-jug in tristransko sodelovanje pa porajata otipljive rezultate pri ustvarjanju nove oblike učenja odraslih za trajnostni razvoj, mir in sožitje. Regionalni in nadsionalni organi ter agencije igrajo ključno in transformacijsko vlogo, ker vplivajo na države in jih dopolnjujejo.

Izziv za učenje in izobraževanje odraslih

12. Kljub temu napredku nacionalna poročila in *Globalno poročilo o učenju in izobraževanju odraslih* (GRALE), pripravljeno za CONFINTEA VI, razkrivajo nove družbene in izobraževalne izzive, ki so se pojavili poleg obstoječih problemov, nekateri pa so se medtem celo poslabšali, in sicer na nacionalni, regionalni ali globalni ravni. In kar je bistveno – pričakovanje, da bomo po konferenci CONFINTEA V ponovno zgradili ter okrepili učenje in izobraževanje odraslih, se ni izpolnilo.

13. Vloga ter mesto učenja in izobraževanja odraslih v vseživljenjskem učenju sta še vedno podcenjena. Hkrati politične domene zunaj področja izobraževanja še vedno ne priznavajo in upoštevajo dejstva, da lahko učenje in izobraževanje odraslih občutno prispevata k širšemu gospodarskemu, družbenemu in človeškemu razvoju. Področje učenja in izobraževanja odraslih ostaja razdrobljeno. Podporna prizadevanja so razpršena po številnih frontah, politična verodostojnost pa zvidenela prav zaradi tega, ker zelo heterogena narava učenja in izobraževanja odraslih preprečuje jasno identifikacijo s katero od socialno-političnih aren. Izobraževanje odraslih je redko na dnevnem redu vladnih agencij, sodelovanje med ministrstvi je pičlo, organizacijske strukture šibke, vezi med izobraževanjem (formalnim in neformalnim) ter drugimi sektorji pa slabe. Glede priznavanja in akreditacije učenja tako mehanizmi znotraj držav kot mednarodna prizadevanja po nepotrebnem pretirano poudarjajo formalno akreditirane veščine in zmožnosti, redko pa vključujejo priložnostno, neformalno ali izkustveno učenje. Vrzel med politikom in izvajanjem se še poglobi, kadar politični razvoj poteka v osami, brez zunanje udeležbe ali informacij (s področja in ustanov višje- in visokošolskega izobraževanja) ter drugih organizacij pedagogov, ki izobražujejo mlade in odrasle.

14. Vzpostavljeno finančno načrtovanje ni dovolj daljnovidno in ustrezno, da bi učenje in izobraževanje odraslih lahko občutneje prispevali k naši prihodnosti. Poleg tega sedanji naraščajoči trend decentralizacije v odločanju ne najde vedno vzporednice v ustreznem finančnem dodeljevanju na vseh ravneh ali v ustreznem delegiranju proračunskih pooblastil. Učenje in izobraževanje odraslih še nimata močne vloge v strategijah pomoči mednarodnih donatorjev, niti nista predmet trajnih prizadevanj za koordinacijo in uskladitev donatorjev. Olajšave glede dolgov za zdaj niso prinesle občutnejših koristi za učenje in izobraževanje

odraslih.

15. Čeprav opažamo čedalje večjo raznovrstnost v programih učenja in izobraževanja odraslih, je temeljna pozornost trenutno posvečena poklicnemu in strokovnemu izobraževanju ter usposabljanju. Na drugi strani pa manjka celostnejših pristopov k učenju in izobraževanju odraslih, ki bi upoštevali razvoj v vseh njegovih vidikih (gospodarski, trajnostni, skupnostni in osebni). Pobude za vključevanje načela enakosti spolov ne vodijo vedno v ustreznejše programe, ki bi zagotovili večjo udeležbo žensk. Podobno se programi učenja in izobraževanja odraslih le redko odzivajo na potrebe domorodnih ljudstev, podeželskega prebivalstva in migrantov. Raznolikost učečih se – v smislu starosti, spola, kulturnega ozadja, gospodarskega statusa, edinstvenih potreb, vključno z invalidnostjo, in jezika – se ne zrcali v vsebinah programov ter praksi. Le redke države imajo dosledne večjezične politike, ki spodbujajo materne jezike, čeprav je to pogosto ključnega pomena za ustvarjanje pismenega okolja, predvsem za domorodne in/ali manjšinske jezike.

16. V najboljših primerih se učenje in izobraževanje odraslih v mnogih mednarodnih izobraževalnih scenarijih ter predlogih pojavljata le v najsplošnejših besedah ter pogosto veljata za sinonim za osnovno opismenjevanje. In vendar je pismenost nedvomno izjemno pomembna, vztrajno navzoč obsežen izziv, ki ga predstavlja, pa je kazalnik neustreznosti sprejetih ukrepov in sproženih pobud v zadnjih letih. Ob vztrajno visokih stopnjah nepismenosti se postavlja vprašanje, ali so vlade in mednarodne agencije resnično storile dovolj v političnem in finančnem smislu.

17. Pomanjkanje profesionalizacije in priložnosti za usposabljanje pedagogov je imelo škodljiv vpliv na kakovost zagotavljanja učenja in izobraževanja odraslih, prav tako negativne učinke pa ima osiromašeno učno okolje v smislu opreme, gradiv in učnih načrtov. V procesu načrtovanja za ugotavljanje ustreznih vsebin, pedagogike, načinov izvajanja in podporne infrastrukture se le redko sistematično ovrednotijo potrebe in izvedejo ustrezne raziskave. Prav tako kakovostni mehanizmi za spremljanje, vrednotenje in povratne informacije niso trajna značilnost učenja in izobraževanja odraslih. Kjer pa obstajajo, je njihova sofisticiranost pogosto predmet trenj pri uravnavanju kakovosti in količine.

18. Ta **Izjava o dokazih** predstavlja temeljne razloge za priporočila in strategije, opisane v **Belémskem akcijskem načrtu**.